

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Економічний факультет

Кафедра обліку і оподаткування

ДЗЕМАН ГАЛИНА БОГДАНІВНА

**ОБЛІК, КОНТРОЛЬ І АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ В
СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ**

Спеціальність: 071 “Облік і оподаткування”

АВТОРЕФЕРАТ

дипломної роботи на здобуття другого (магістерського)
рівня вищої освіти

Івано-Франківськ – 2022 р.

Дипломна робота виконана в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника.

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і оподаткування в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника, Шкроміда Надія Ярославівна.

Рецензент: кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної кібернетики в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника, Судук Наталія Василівна.

Захист відбудеться 22 грудня 2022 р.

Дипломну роботу надано до захисту 19 грудня 2022 р.

Завідувач кафедри _____ Баланюк Іван Федорович

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Основною метою діяльності товариства є досягнення високого рівня прибутку, який дасть можливість нарощувати обсяги діяльності, а тому потрібен більш сумлінний і грамотний підхід до формування його складових: доходів і витрат. Саме тому, інформація про досягнуті результати, що виражені у вигляді прибутку чи збитку найбільше потрібна користувачам фінансової звітності підприємства. Прибуток виробничого підприємства – це основа економічного зростання країни у цілому, а збиток – це основна неефективного розподілу витрат та доходів.

У зв'язку з тим, що розмір фінансового результату дає змогу визначити майбутній розвиток підприємства, а саме розширення виробничих ліній виробництва, оновлення основних фондів, впровадження інноваційних технологій тощо та продукує запас фінансової стійкості, що дозволяє підприємству своєчасно відповідати на зміни у ринковій кон'юктурі, питання збільшення прибутковості особливо актуальні сьогодні.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Робота виконана в межах науково-дослідної тематики кафедри обліку і оподаткування Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника “Розробка організаційно-економічного механізму удосконалення функціонування виробничо-господарських структур регіону (номер державної реєстрації 0111U000875)”.

Мета дослідження. Метою дослідження є дослідження і узагальнення теоретичних та організаційно-методичних аспектів обліку, контролю і аналізу фінансових результатів в системі управління підприємством, а також у розробці пропозицій щодо шляхів їх удосконалення.

Відповідно для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання дослідження є:

- дослідити економічний зміст фінансових результатів та їх значення в системі управління підприємством;

- вивчити особливості класифікації фінансових результатів, доходів і витрат підприємства;
- дослідити нормативно-правове забезпечення обліку, контролю та аналізу фінансових результатів діяльності підприємства;
- визначити особливості організації обліку доходів, витрат та результатів діяльності товариства;
- розглянути синтетичний і аналітичний облік доходів, витрат та фінансових результатів діяльності підприємства;
- узагальнити особливості контролю за формуванням доходів, витрат та фінансових результатів товариства;
- виконати аналіз динаміки і структури доходів, витрат та фінансових результатів підприємства; провести факторний аналіз показників рентабельності діяльності підприємства;
- обґрунтувати шляхи підвищення прибутковості виробничого підприємства.

Об'єктом дослідження виступає діюча система обліку, контролю і аналізу фінансових результатів в системі управління ТОВ "Газсервіс-Станіслав".

Предметом дослідження є система обліку, контролю і аналізу господарських операцій пов'язаних з фінансовим результатом діяльності підприємства.

Методи дослідження. Під час дослідження були використані такі економічні та загальнонаукові методи: порівняння (вертикальний та горизонтальний аналіз), елімінування (спосіб ланцюгових та абсолютних підстановок), групування, індукція, контроль, дедукція, групування та застосування наочних відображень (графіки, гістограми, діаграми) тощо.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у теоретичному обґрунтуванні та практичному вирішенні комплексу проблемних організаційно-методичних положень, пов'язаних з удосконаленням обліку,

аналізу та контроль фінансових результатів в системі управління підприємством. Отримані результати дослідження спрямовані на підвищення достовірності, оперативності та аналітичності обліку та контролю доходів, витрат і фінансових результатів діяльності товариства. Застосування на практиці запропонованих автором рекомендацій дозволить удосконалити облік та контроль фінансових результатів в системі управління підприємством в сучасних умовах господарювання.

Практичне значення одержаних результатів полягає в опрацюванні теоретико-методологічних основ обліку, контролю та аналізу фінансових результатів у системі управління підприємством та шляхів підвищення діяльності.

Особистий внесок магістранта. Магістерська робота є самостійно виконаною науковою працею здобувача. Наукові рекомендації та пропозиції щодо обліку, контролю аналізу фінансових результатів в системі управління ТОВ “Газсервіс-Станіслав”, що викладені в дипломній роботі, є індивідуальними опрацюваннями магістранта.

Апробація результатів роботи, публікації. Основні положення роботи викладено та обговорено у Національній науково-практичній конференції “Вектори розвитку науки і бізнесу в глобальному середовищі: тренди та перспективи”.

Структура обсягу роботи. Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Робота викладена на 135 сторінках машинописного тексту, ілюстрована 34 таблицями, 13 рисунками, 4 додатками. Список літератури включає 56 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У розділі 1 “**Теоретичні основи обліку, контролю і аналізу фінансових результатів в системі управління підприємством**” визначено

економічний зміст фінансових результатів та їх важливість в системі управління підприємством, їх класифікацію та система формування, розглянуто нормативно-правові документи, що регламентують облік, контроль і аналіз фінансових результатів діяльності підприємства.

В процесі дослідження теоретичних основ обліку, контролю і аналізу фінансових результатів в системі управління підприємством встановлено різні підходи до трактування економічного змісту фінансових результатів та їх класифікації. А також слід зауважити, що законодавчі акти, що регулюють питання бухгалтерського обліку не містять визначення поняття “фінансові результати”. У них відображені тільки визначення його складових, а саме: прибуток і збиток. Основне роз’яснення подається у Національній положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”, а саме як “прибуток - сума, на яку доходи перевищують пов’язані з ними витрати і збиток - перевищення суми витрат над сумою доходу, для отримання якого були здійснені ці витрати”.

Переважно найбільша частина українських вчених, а саме: Бутинець Ф.Ф., Пушкар М.С., Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Ткаченко Н.М., Мочерний С.В., Опарін В. М., Худолій Л.М., Василенко С.С., Чебанова М.С. виокремлюють фінансовий результат у вигляді прибутку або збитку. В той час, у міжнародній практиці представлені підходи (французький та англо-американський) і методи (балансовий, порівняння капіталу та інші), які мають спільні риси з українською методикою формування фінансового результату в системі управління підприємством.

Управління фінансовими результатами має важливе значення для всіх підприємств, через те, що підвищення прибутковості є головною метою для здійснення виробничо-господарської діяльності та формування результату.

Поділ доходів, витрат та фінансових результатів на різноманітні види за відповідними ознаками класифікації дозволяє вирішувати найрізноманітніші поставлені цілі у системі управління підприємством.

Класифікація доходів за ознаками на основі бухгалтерського способу (чистий прибуток, доходи від фінансової та операційної та інші), дає змогу відобразити доходи згідно з вимогами бухгалтерського обліку, а управлінський спосіб (контрольовані, разові, систематичні та інші) дають можливість узагальнити інформацію для ухвалення та реалізації поставлених рішень щодо управління доходами. Класифікація витрат за ознаками показує, що витрати у виробництві можуть бути як змінними так і постійними, поділятися за економічними елементами, статтями калькуляцій, що для товариства є важливим для розуміння того, як ними управляти та обліковувати.

Фінансові результати у системі управління підприємством класифікуються за різними ознаками, а саме: за видами діяльності, за відповідністю, за способом використання, за періодом формування, за джерелами та ін. Відповідно результати є обліковою складовою для суб'єкта господарювання. Тому, класифікація доходів, витрат і фінансових результатів допомагає підприємству чітко та належним чином організувати та здійснювати їх облік і, відповідно, задовольняти інформаційні запити всіх користувачів.

Основними нормативними документами, що регулюють облік доходів, витрат і фінансових результатів є: Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”, НП(С)БО 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”, П(С)БО 15 “Доходи”, П(С)БО 16 “Витрати”, П(С)БО 17 “Податок на прибуток”. Таким дотримання вимог нормативної бази, сприятиме ефективній організації бухгалтерського обліку на підприємстві та дозволить уникнути виникненню штрафних санкцій з боку контролюючих органів тощо.

У розділ 2 **“Організаційно-методичні особливості обліку та контролю фінансових результатів (на прикладі ТОВ “Газсервіс-Станіслав”)** опрацьовано особливості організації обліку доходів та витрат, синтетичний та аналітичний облік доходів, витрат та фінансових результатів

та контроль на підприємстві.

ТОВ “Газсервіс-Станіслав” організовує і здійснює облік доходів, витрат та фінансових результатів згідно Закону України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” та Наказу про облікову політику на підприємстві.

Досліджуване підприємство ТОВ “Газсервіс-Станіслав” здійснює ведення обліку доходів, витрат і фінансових результатів із застосуванням комп’ютерних програм: 1С:Бухгалтерія, М.Е.Дос та СОННАТ, а також грошових операцій через Kredobank. Документування операцій з обліку доходів, витрат та фінансових результатів промислового підприємства передбачено використання типових первинних документів.

Бухгалтерський облік доходів на підприємстві ведеться на рахунках 7 класу “Доходи і результати діяльності” плану рахунків. Відповідно використовуються такі рахунки: 70 “Доходи від реалізації” і 71 “Інший операційний дохід”. Відповідно за кредитом відображається збільшення доходу, а по дебету - списання в порядку закриття на фінансовий результат.

Облік витрат на ТОВ “Газсервіс-Станіслав” ведеться відповідно до вимог П(С)БО 16 “Витрати” з використанням відповідних синтетичних рахунків 9 класу рахунків “Витрати діяльності”, а саме із використанням синтетичних рахунків 90 “Собівартість реалізації”, 92 “Адміністративні витрати”, 93 “Витрати на збут”, 94 “Інші витрати операційної діяльності”, 97 “Інші витрати”, 98 “Податок на прибуток”, а також 23 “Виробництво”. Відповідно, за дебетом відображається збільшення суми цих витрат, а за кредитом - списання на рахунок “Фінансовий результат”.

Облік виробничих витрат ведеться з розподілом за субрахунками: 231 “Витрати основного виробництва” та 235 “Витрати на утримання транспорту”, що за дебетом відображуються прямі витрати, а за кредитом уся виробнича собівартість продукції.

Облік фінансових результатів підприємство веде на 79 рахунку в розрізі субрахунків: 791 “Результат операційної діяльності”; 792 “Результат

фінансових операцій”; 793 “Результат іншої діяльності” , що за дебетом закриваються витрати і податок на прибуток, а за кредитом – доходи. Тому фінансовий результат (прибуток, збиток), відбувається списання на рахунок 44 “Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)”.

Внутрішній контроль необхідний для формування доходів, витрат і фінансових результатів і забезпечення об’єктивної оцінки, необхідної для створення умов щодо внесення певних коректив у планові показники розвитку окремих структурних підрозділів і промислового підприємства в цілому. Тому передбачає використання попереднього, поточного та підсумкового контроль, а джерелами для його проведення є: П(С)БО 15 і 16, ПКУ, ЗУ “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні ”, НП(С)БО 1, Звіт про фінансові результати та Баланс тощо. Контроль доходів, витрат і фінансових результатів здійснюється за рахунками класів 7 “Доходи і результати діяльності” та 9 “Витрати діяльності” із використання рахунків бухгалтерського обліку.

У розділі 3. **“Аналіз фінансових результатів в системі управління діяльністю ТОВ “Газсервіс-Станіслав”** здійснено аналіз динаміки і структури доходів, витрат та фінансових результатів діяльності виробничого підприємства, а також аналіз його прибутковості.

Провівши аналіз динаміки змін доходів, витрат і фінансових результатів ТОВ “Газсервіс-Станіслав” за 2019-2021 рр., можна зробити висновок, що доходи у 2021 році мають тенденція до зростання на суму 5992,3 грн., а у 2020 році навпаки негативна ситуація -3134,20 грн, а витрати протягом 2019-2021 рр., ми бачимо тенденцію до збільшення. У 2019-2020 рр. відбувся неефективний розподіл витрат на суму -2644,10 грн., це відбулося за рахунок високої собівартості продукції 81 % або на суму -3247,90 грн.

Аналізуючи структури доходів промислового підприємства за 2019-2021 роки найбільшу основну частку у загальній структурі складає чистий дохід від реалізації продукції, а саме: 94,9 %, 99,1 % та 96,4 %, відповідно

який дотримувався сталої тенденції у звітному році, а структура витрат показує, що найбільшу величину на підприємстві складає собівартість, яка показує зростання у 2021 році на 86,7 % порівняно із 2020 роком, частка охопила 78,4%. Динаміка прибутку до оподаткування на промисловому підприємстві має тенденцію до зростання у 2021 році на 250,6 тис. грн., що говорить про рівномірне використання витрат і доходів.

Аналізуючи показники рентабельності від продажу бачимо, що відбулося зростання у 2021 році на 1,10 % у порівнянні із минулим періодом, що може свідчити про рівномірне використання витрат. Тому на зміну рентабельності вплинули такі фактори: зміна виручки на -235,54 в.п. та зміни прибутку на 235,54 в.п. Рентабельність виробництва у 2021 році складає 1,24 %, а тому резервом виступає собівартість. За результатами проведеного аналізу рентабельності власного капіталу у 2021 році бачимо зростання на 5,69 %, що показує збільшення чистого прибутку підприємства на одиницю власного капіталу. Рентабельність активів зменшилася на -7,55 в.п. На неї вплинули такі фактори: зміна питомої ваги виручки, що припадає на собівартість продукції -19,5 в.п, зміна питомої ваги оборотних активів в структурі активів -0,4 в.п, зміна питомої ваги запасів у структурі оборотних активів 3,4 в.п, зміни оборотності запасів 9 в.п. Резервами для підвищення рентабельності є питома вага оборотних активів.

Тому, дослідивши рентабельність ТОВ “Газсервіс-Станіслав” бачимо, що даний суб’єкт господарювання демонструє позитивну тенденцію до нарощення прибутковості.

ВИСНОВКИ

У процесі написання випускної роботи було опрацьовано та вивчено економічний зміст фінансових результатів, доходів і витрат та їх значення у системі управління промисловим підприємством. Встановлено, що сутність фінансового результату подається різними визначеннями, що наведені як в сучасній науковій літературі, так і в нормативних джерелах, розкрито різні

підходи до визначення даного поняття, що пояснюється його складністю. Отже, фінансовий результат у системі управління підприємства виступає у формі прибутку, що дає змогу нарощувати свої обсяги виробництва.

Розглянуто класифікації фінансових результатів з метою їх обліку, контролю і аналізу та порядок їх формування на підприємстві. Підприємствам необхідно суворо дотримуватися класифікації, щоб надавати якісну облікову інформацію зацікавленим користувачам. Тобто класифікація доходів, витрат і результати у системі діяльності поділяється за видами діяльності та ознаками.

Досліджено нормативно-правове регулювання обліку, контролю і аналізу фінансових результатів діяльності підприємства. Встановлено, основним нормативним документами є Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні, НП(С)БО 1, П(С)БО 15, П(С)БО 16, що визначають особливості ведення обліку доходів, витрат та фінансових результатів. Тому ТОВ “Газсервіс-Станіслав” має дотримуватись законів, нормативних актів для ведення чіткого обліку.

Визначено особливості організації обліку доходів, витрат та результатів на підприємстві. Досліджуване підприємство веде облік згідно Закону України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” та Наказу про облікову політику на підприємстві. Аналітичний та синтетичний облік на підприємства ведеться відповідно за типовими субрахунками бухгалтерського обліку, а проводки створюються та узагальнюються відповідно до робочого плану рахунків і відображаються в первинних документах.

Досліджено систему внутрішньогосподарського контролю за витратами, доходами та фінансовими результатами підприємства. Встановлено, що ефективна система внутрішньогосподарського контролю дозволяє достовірно виявляти переваги і недоліки та розробляти заходи щодо покращення фінансових показників діяльності.

Проаналізовано динаміку й структуру змін доходів, витрат та фінансових результатів підприємства. Встановлено, що відбувається зростання даних показників із кожним роком, проте їх структура змінюється неритмічно. Головним чинком є економічна криза.

Аналізуючи показники рентабельності від продажу бачимо, що відбулося зростання у 2021 році на 1,10 % у порівнянні із минулим періодом, що може свідчити про рівномірне використання витрат. Тому на зміну рентабельності вплинули такі фактори: зміна виручки на -235,54 в.п та зміни прибутку на 235,54 в.п. Рентабельність виробництва у 2021 році складає 1,24 %, а тому резервом виступає собівартість.

За результатами проведеного аналізу рентабельності власного капіталу у 2021 році бачимо зростання на 5,69 %, що показує збільшення чистого прибутку підприємства на одиницю власного капіталу. Рентабельність активів зменшилася на -7,55 в.п. На неї вплинули такі фактори: зміна питомої ваги виручки, що припадає на собівартість продукції -19,5 в.п, зміна питомої ваги оборотних активів в структурі активів -0,4 в.п, зміна питомої ваги запасів у структурі оборотних активів 3,4 в.п, зміни оборотності запасів 9 в.п. Резервами для підвищення рентабельності є питома вага оборотних активів. Тому, дослідивши рентабельність ТОВ “Газсервіс-Станіслав” бачимо, що даний суб’єкт господарювання демонструє позитивну тенденцію до нарощення прибутковості.

Отже, основними шляхами зростання прибутковості ТОВ “Газсервіс-Станіслав” є: розширення обсягів реалізації товарів у нових ринках; здійснювати заходи із зменшення витрат; застосування мотивації у системі управління; найвигідніше використовувати резерви для зростання доходів, які є в розпорядженні суб’єкта господарювання; використання маркетингових реклам (сарафанне радіо, інтернет, радіо та телебачення, банери та ін.).

Список опублікованих автором праць за темою магістерської роботи

1. Татчин С, Дземан Г. Методи оцінки надходжень запасів за нормативно-правовою базою формування облікової політики. *Національній науково-практичній конференції “Вектори розвитку науки і бізнесу в глобальному середовищі: тренди та перспективи”*, (7 листопада 2019 р. м. Тернопіль). Тернопіль: ТНЕУ, 2019. С. 206-207.